

ადამიანის უფლებათა სამთავრობო სამოქმედო გეგმის მონიტორინგი

მიზანი 1.2

მიზანი 1.2. უშუალოდ სამართალდამცავი სისტემის შიგნით დანაშაულის ჩადენის ფაქტების მაქსიმალურად გამორიცხვა და ნებისმიერ გადაცდომაზე ეფექტიანი რეაგირება. აგრეთვე, სამართალდამცავი ორგანოების საქმიანობის საერთაშორისო სტანდარტებთან მისადაგებაშესაბამისობაში მოყვანა, რომელიც სრულად გაითვალისწინებს ადამიანის უფლებების დაცვის სტანდარტების სრულად გაითვალისწინებით.

მიზნის შესრულების პროგრესი: 68.3%

აღნიშნული მიზანი ითვალისწინებს შსს-ს თანამშრომლების საქმიანობაზე შიდა კონტროლის არსებული მექანიზმის რეფორმას, მისი ეფექტიანობისა და სისტემური დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად. სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების წინამდებარე მიზანი ასევე ითვალისწინებს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლებას ტრენინგებისა და სასწავლო ვიზიტების მეშვეობით და ადამიანური რესურსების განვითარებას საერთაშორისო სტანდარტებთან მისადაგებით.

შეჯამების სახით შეიძლება ითქვას, რომ სამუხებროდ, სამოქმედო გეგმის პირველი თავის მეორე მიზანი სრულად მიღწეული არ არის. ამ მიზნის ქვეშ გაწერილი 3 ამოცანიდან პირველი აქცენტს შსს-ს სისტემაში პრევენციული და კონტროლის არსებული მექანიზმის რეფორმაზე აკეთებს, ხოლო მეორე და მესამე ამოცანები - სამართალდამცავი ორგანოების წარმომადგენელთა გადამზადებაზე, რაც სრულად შესრულების შემთხვევაში, რელევანტური და მეტ-ნაკლებად საკმარისი იქნებოდა სამოქმედო გეგმის მეორე მიზნის მისაღწევად. ამოცანა, რომელიც ითვალისწინებდა შსს-ს ადამიანური რესურსების განვითარებას საერთაშორისო სტანდარტებთან მისადაგებით, გეგმით დადგენილ ვადებში, შესრულდა მხოლოდ 57%-ით, ხოლო ისეთი ამოცანები, როგორცაა შსს-ს თანამშრომლების საქმიანობაზე შიდა კონტროლის არსებული მექანიზმის რეფორმა და ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება, შესრულდა 68% და 80%-ით.

ამოცანა 1.2.1. შსს-ს თანამშრომლების საქმიანობაზე (საგამოძიებო და პრევენციული) შიდა კონტროლის არსებული მექანიზმის რეფორმა, რომელიც უზრუნველყოფს, ამაღნიშნული მექანიზმის ეფექტიანობასურობას და სისტემურ დამოუკიდებლობას.

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 68%

ამოცანა შეეხება შსს-ს შიდა კონტროლის მექანიზმის რეფორმას, რომელმაც, თავის მხრივ, ხელი უნდა შეუწყოს სისტემის შიგნით გადაცდომათა კლებას. ამოცანა მოიცავს ორ აქტივობას, რომელთაგან პირველი ეხება პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების გაუმჯობესებას, ხოლო მეორე - პოლიციის სამმართველოს შენობებში სათვალთვალო კამერების ეტაპობრივად დამონტაჟებას.

სამოქმედო გეგმით დადგენილ ვადაში ამოცანა სრულად არ შესრულებულა. 100%-ით არ

შესრულებულა ისეთი მნიშვნელოვანი საქმიანობა, როგორცაა პოლიციის ყველა სამმართველოს შენობაში სათვალთვალ კამერების დამონტაჟება (შესრულდა 80%-ით), არასაკმარისია ასევე პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტიანი გამოძიების გაუმჯობესების კუთხით გადადგმული ნაბიჯები (შესრულდა 60%-ით). შესაბამისად, როგორც პირველი თავის მეორე მიზნის შეფასების ნაწილში აღვნიშნეთ, აღნიშნული საქმიანობები, მართალია, არასრულად შესრულებულად, მაგრამ მიზნის მისაღწევად გათვალისწინებულ რეგულაციურ აქტივობად შეგვიძლია მივიჩნიოთ.

აქტივობა 1.2.1.1. პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტური გამოძიების სტანდარტების გაუმჯობესება

პასუხისმგებელი უწყება:

- საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო
- მთავარი პროკურატურა

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები:

1. მომზადებულია შესაბამისი საჭიროებების კვლევა;
2. მოზადებულია შესაბამისი რეკომენდაციები;
3. შესწავლილია სხვა ქვეყნების გამოცდილება;
4. არსებული მდგომარეობის (საჩივრების) კვლევა;
5. შემოსულ საჩივართა რაოდენობა, ისევე როგორც განხილულ საქმეთა რაოდენობა;
6. განხილვის შედეგად მიღებული გადაწყვეტილებები.

დამატებული ინდიკატორები:

1. განხილული საჩივრების % შემოსულ საჩივართა საერთო რაოდენობიდან;
2. განხილულ საჩივრებზე განხორციელებული რეაგირებების რაოდენობა და სახეები.
3. სახალხო დამცველისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების რეკომენდაციები გათვალისწინებულია (ECHR-ის პრაქტიკა საქართველოს წინააღმდეგ, სახალხო დამცველის ანგარიშები).

სტატუსი: ნახევარზე მეტი შესრულებულია აქტივობის შესრულების პროგრესი: 60%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2016-12-31

შეფასება

შსს-მ [მოგვანოდა](#) იმ ღონისძიებების ჩამონათვალი, რომელიც საქმიანობის შესრულების

მიზნით გატარდა უწყებაში. მათ შორის, 2016 წელს მომზადდა შსს-ს გენერალური ინსპექციის საჭიროებების კვლევა, შესწავლილ იქნა ევროკავშირის ქვეყნების პოლიციაზე ზედამხედველი უწყებების სტრუქტურა და სამართლებრივი საფუძვლები, ასევე ევროპის კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კავშირის რეკომენდაციები. უწყების წარმომადგენლებს ჰქონდათ ასევე ვიზიტები ამ ქვეყნებში. 2016 წელს შსს-ს თანამშრომლები გადამზადდნენ კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის, დისკრიმინაციის და ეთიკის კოდექსის იმპლემენტაციის კუთხით. შსს-ს განცხადებით, დაიხვეწა სტატისტიკების წარმოების მეთოდოლოგია. სამინისტრომ გამოგვიგზავნა ასევე ინფორმაცია 2016 წელს მიღებული საჩივრების რაოდენობის და სამართალდამცავი პირების წინააღმდეგ გამოყენებული დისციპლინური სახდელების შესახებ.

დამატებით, ჩვენ მოვითხოვეთ შსს-სგან შსს-ს გენერალური ინსპექციის საჭიროების კვლევის და კვლევასთან დაკავშირებით მომზადებული ღონისძიებების გეგმის ასლი. ასევე ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ კონკრეტულად რომელი ქვეყნების გამოცდილება იქნა შესწავლილი და სად განხორციელდა ვიზიტები. ამავდროულად, გვანებებდა, ინფორმაცია კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის, დისკრიმინაციის და ეთიკის კოდექსის იმპლემენტაციასთან დაკავშირებით გადამზადებული პირების რაოდენობის შესახებ.

სამინისტრომ საჯარო ინფორმაციის გაცემისათვის დადგინდა მაქსიმალური ვადის (10 დღე) გადაცილებით კიდევ ერთხელ გამოგვიგზავნა დეტალური [ინფორმაცია](#) განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ (მათ შორის ინფორმაცია იმის შესახებ თუ ევროკავშირის რომელი ქვეყნების გამოცდილება იქნა შესწავლილი და სად დაიგეგმა ვიზიტები), თუმცა არ მოუწოდებია გამოთხოვილი დოკუმენტაციის ასლები. წერილში მითითებულია შსს-ს გენერალური ინსპექციის საჭიროების კვლევასთან დაკავშირებით მომზადებული გეგმით გათვალისწინებული საკითხების ჩამონათვალი, ასევე ინფორმაცია იმის შესახებ თუ რა საჭიროებები გამოავლინა შსს გენერალური ინსპექციის სტატისტიკების ანალიზმა.

განხორციელებული ღონისძიებების შეფასება

პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების გაუმჯობესებას, დემოკრატიული პოლიციის სისტემის შექმნის თვალსაზრისით, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. პოლიციის მიერ თავისი უფლებამოსილებების გადაჭარბებულად ან არასათანადოდ გამოყენების შემთხვევაში, სისტემის შიგნით აუცილებელია არსებობდეს სათანადო კონტროლისა და პრევენციის განხორციელების მექანიზმი, რომელიც პოლიციის ლეგიტიმურობის გამყარებას და საზოგადოებრივი ნდობის გაზრდას უზრუნველყოფდა.^[9] პოლიციის საქმიანობის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა და მისი საერთაშორისო სტანდარტებთან მისადაგება განერილია სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის 2017 წლის სტრატეგიაშიც, თუმცა ზოგადი პრინციპის დონეზე.^[9]

პასუხისმგებელმა უწყებამ სამოქმედო გეგმით განსაზღვრულ ვადაში მოამზადა საჭიროებების კვლევა და შეიმუშავა ღონისძიებების გეგმა, რომელიც, მათ შორის, მოიცავს დისციპლინური პროცედურების შეფასებას და დახვეწის მიზნით რეკომენდაციების შემუშავებას, გასაჩივრების მექანიზმის შეფასებას და სხვ. ასევე შეისწავლა სხვა ქვეყნების გამოცდილებები და გამოცდილების გაზიარების მიზნით, განახორციელა ვიზიტები, გადაამზადა თანამშრომლები და სხვ. გენერალურმა ინსპექციამ განიხილა და შესაბამისი რეაგირება მოახდინა ყველა მიღებულ შეტყობინება/განცხადებაზე.^[9]

აქვე აღნიშვნის ღირსია, რომ შსს-სთან ერთად სამოქმედო გეგმის თანახმად, აღნიშნულ საქმიანობაზე პასუხისმგებელი უწყებაა საქართველოს მთავარი პროკურატურა. როგორც მთავრობის ადმინისტრაციის მიერ დამტკიცებული შეფასების საბოლოო დოკუმენტიდან ირკვევა, 2017 წელს პროკურატურის სისტემის თანამშრომლებისთვის გამოიცა რეკომენდაცია მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ ჩადენილი არასათანადო მოპყრობის ფაქტების გამოძიების შესახებ. რეკომენდაცია ჯამში დადებითად შეაფასა

ევროსაბჭოს ექსპერტმა. ასევე გაითვალისწინეს შენიშვნებიც.

ზემოაღნიშნული აქტივობების განხორციელება ნამდვილად მისასაღმებელია, თუმცა იგი სამწუხაროდ ვერ პასუხობს კითხვას, თუ რამდენად მოჰყვა ზემოთ მითითებული აქტივობების განხორციელებას პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტების გაუმჯობესება (ან ეს რაში გამოიხატა). ამასთან დაკავშირებით არც შსს-ს და არც პროკურატურას პასუხი არ მოუწერია. ამავე დროს, შსს-ს გენერალური ინსპექციის დებულებაში ბოლო ორი წლის განმავლობაში არაფერი შეცვლილა. ამასთან, ჩნდება კითხვებიც იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად საკმარისი და ადეკვატურია განხორციელებული ღონისძიებები ამოცანის შესასრულებლად და მიზნის მისაღწევად. ვინაიდან, როგორც არსებული კვლევები ცხადყოფს, შსს-ს გენერალური ინსპექციის საქმიანობის მისამართით არსებობს მნიშვნელოვანი ხარვეზები, დაკავშირებული როგორც შესაბამის ნორმატიულ ჩარჩოსთან, ასევე განვითარებულ პრაქტიკასთან.^[4]

აქტივობა ამ ეტაპზე შესრულებულია 60%-ით, რადგან:

- გადაიდგა გარკვეული ნაბიჯები გენ. ინსპექციის გაძლიერების კუთხით, თუმცა გაურკვეველი რჩება, რამდენად გაუმჯობესდა პოლიციის სისტემაში დანაშაულის პრევენციისა და ეფექტიანი გამოძიების სტანდარტები. მეტიც, არსებული კვლევები ადასტურებს სისტემაში ხარვეზების კვლავ არსებობას.

---

^[1] UNODC, Handbook on police accountability, oversight and integrity, გვ.9, იხ. ასევე „დანაშაულის პრევენცია“ (საპოლიციო კონტროლის რისკები), European Code of Police ethics, Recommendation Rec(2001)10 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 19 September 2001 and explanatory memorandum, §61 (ხელმისაწვდომია: <https://polis.osce.org/node/4711>), იხ. ასევე ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი (EMC)(2017), გვ. 61.

^[2] სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის სტრატეგია 2017, პოლიციის რეფორმა (პუნქტი 1.3), გვ. 5.

^[3] შსს-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის მიხედვით, 2016 წელს გენერალურ ინსპექციაში სულ შევიდა 8757, ხოლო 2017 წელს - 7627 შეტყობინება/განცხადება.

მოქალაქეთა უფლებების სავარაუდო დარღვევის ფაქტებთან დაკავშირებით შსს-ს გენერალურმა ინსპექციამ 2016 წელს მიიღო 6249, ხოლო 2017 წელს - 1096 განცხადება/საჩივარი. შსს-ს გენერალურმა ინსპექციამ 2016 წელს განახორციელა სულ 11196 სამსახურებრივი შემოწმება, რომელთა საფუძველზეც დაწესდა 2294 დისციპლინური სახდელი, ხოლო 2017 წელს - 11740 სამსახურებრივი შემოწმება და დაწესდა 1994 დისციპლინური სახდელი. შესაბამისი რეაგირება მოჰყვა მოქალაქეთა უფლებების სავარაუდო დარღვევის ფაქტებსაც.

გადამზადების კურსებთან დაკავშირებით, შსს-ს განცხადებით, 2016 წელს შსს-ს 5-მა თანამშრომელმა გაიარა სასწავლო კურსი საფრანგეთსა და გერმანიაში. 2017 წელს უნგრეთში სამართალდამცავთა განვითარების კუთხით გადამზადდა გენერალური ინსპექციის 1 თანამშრომელი, ხოლო 2 ამჟამად მონაწილეობს იმავე კურსში. რაც შეეხება გენერალური ინსპექციის სტატისტიკის ანალიზს, მოწოდებული ინფორმაციით, 2016 წელს გამოვლინდა მხოლოდ მონიტორინგის მექანიზმის დახვეწის საჭიროების აუცილებლობა (თუმცა თავად ანალიზი შსს-ს არ მოუწოდებია, რაც შეუძლებელს ხდის მის შინაარსობრივ შეფასებას). ასევე შევისწავლეთ ევროკავშირის 4 ქვეყნის პოლიციაზე ზედამხედველი

უწყებების სტრუქტურა და სამართლებრივი საფუძვლები და ევროპის კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის კავშირის რეკომენდაციები.

2016 წელთან დაკავშირებით იგივე მონაცემებია მითითებული სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიშში, გვ. 309-310.

^[4] დისციპლინური პასუხისმგებლობის სისტემა სამართალდამცავ ორგანოებში, გენერალური ინსპექციების საქმიანობის მიმოხილვა, ადამიანის უფლებების სწავლებისა და მონიტორინგის ცენტრი, 2017.

აქტივობა 1.2.1.2. პოლიციის ყველა სამმართველოს შენობაში ეტაპობრივად დაამონტაჟონ სათვალთვალ კამერები და ვიდეოჩანაწერები შეინახონ გონივრული ვადით.

პასუხისმგებელი უწყება:

- შინაგან საქმეთა სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები:

1. სამმართველოს შენობების რაოდენობა, სადაც დამონტაჟებულია სათვალთვალ კამერები (ყველა შენობა) (ინდიკატორი მოდიფიცირებულია);
2. ვიდეოჩანაწერები ინახება გონივრული ვადით;
3. სახალხო დამცველის შეფასებები- რეკომენდაციები გათვალისწინებულია (ინდიკატორი მოდიფიცირებულია).

სტატუსი: ნახევარზე მეტი შესრულებულია **აქტივობის შესრულების პროგრესი: 80%**

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

წინამდებარე საქმიანობის შესრულებასთან დაკავშირებით, შსს-ს მიერ [მოწოდებული ინფორმაციით](#), საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის სამმართველოების შენობების შიდა და გარე პერიმეტრზე, მთელი საქართველოს მასშტაბით, 2016-2017 წლებში 1583 კამერა დამონტაჟდა. მიუხედავად ამისა, სახალხო დამცველის ანგარიშების თანახმად, ჯერ კიდევ არსებობს მთელი რიგი პრობლემები.

სახალხო დამცველის 2016 წლის „ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა მდგომარეობის შესახებ“ ანგარიშის თანახმად, მონიტორინგი ჩატარდა პოლიციის 58 სამმართველოსა და 27 დროებითი მოთავსების იზოლატორში.^[5] 2016 წელს კვლავ პრობლემა იყო პოლიციის

სამმართველოების შიდა და გარე პერიმეტრის ვიდეოკამერებით სათანადოდ დაფარვა.^[2] ზოგიერთ რაიონულ სამმართველოში ვიდეოკამერები არ იყო დამონტაჟებული შენობის არც გარე და არც შიდა პერიმეტრზე. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ იმ სამმართველოთა აბსოლუტურ უმრავლესობაში, სადაც ვიდეომეთვალყურეობა შიდა პერიმეტრზე ხორციელდება, კამერები ძირითადად დამონტაჟებულია შენობის შესასვლელში, ოპერატიული მორიგისთვის გამოყოფილი სივრცის წინ, რაც შენობის შიდა პერიმეტრის სრულ მეთვალყურეობას ვერ უზრუნველყოფს.^[3] სახალხო დამცველის რეკომენდაცია, შსს-ს უწყების ქვედანაყოფები აღეჭურვა ვიდეოკამერებით, 2017 წლის ანგარიშის მიხედვით, სრულად შესრულებული არ არის.^[4]

მისასალმებელია 2018 წლის თებერვალში დროებითი მოთავსების იზოლატორების შესახებ საქართველოს შინაგან საქმეთა მინისტრის N423 ბრძანებაში შეტანილი ცვლილებები, რომლის თანახმად, იზოლატორებში წარმოებული ვიდეოჩანაწერების შენახვის ვადა 24 საათიდან - 120 საათამდე გაიზარდა და დაკავებული ბრალდებულების დროებითი მოთავსების იზოლატორებში ყოფნის მთელი პერიოდი მოიცვა. აღნიშნული დადებითად არის შეფასებული სახალხო დამცველის 2017 წლის ანგარიშშიც, თუმცა ამავე დროს, მითითებულია, რომ იზოლატორებში, სადაც იხდიან ადმინისტრაციულ პატიმრობას, ვიდეოჩანაწერები უფრო ხანგრძლივი ვადით, არანაკლებ 20 დღე-ღამით უნდა ინახებოდეს.^[5]

აქტივობა შესრულებულია 80%-ით, რადგან პოლიციის სამმართველოს შენობებში სათვალთვალო კამერების დამონტაჟების პროცესი დაწყებულია, თუმცა სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებულ ვადებში ყველა სამმართველოს შენობა არ არის აღჭურვილი.

---

^[1] სახალხო დამცველის ანგარიში (2016), გვ. 238.

^[2] კერძოდ, ჩხოროწყუს, მარტვილის, სენაკის, წალენჯიხის, მესტიის, ბორჯომის, ახალციხისა და ადიგენის რაიონულ სამმართველოებში ვიდეოკამერები არ იყო დამონტაჟებული შენობის არც გარე და არც შიდა პერიმეტრზე. იხ. სახალხო დამცველის ანგარიში (2016), გვ. 8, 293.

^[3] სახალხო დამცველის ანგარიში (2016), გვ. 241.

^[4] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 268, 293 და სახალხო დამცველის 2017 წლის ანგარიში, გვ. 97.

^[5] სახალხო დამცველის 2017 წლის ანგარიში, გვ. 63, იხ. ასევე რეკომენდაცია, რომ პოლიციის დეპარტამენტებში, სამმართველოებსა და განყოფილებებში სათვალთვალო კამერები დამონტაჟდეს ყველა იმ ადგილას, სადაც დაკავებულს, მოწმეს და გასაუბრებაზე ნებაყოფლობით მიწვეულ პირს უწევს ყოფნა, გვ. 66 და გვ. 89.

ამოცანა 1.2.2. ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება შესაბამისი ტრენინგებისა და სასწავლო ვიზიტების

მეშვეობით

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 80%

ამოცანა მოიცავს მხოლოდ ერთ აქტივობას, რომელიც დაკავშირებულია ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომლებისთვის შესაბამისი უნარ-ჩვევების დასახვეწი სპეციალიზებული ტრენინგების ორგანიზებასთან. სამწუხაროდ, ტრენინგებისა და სასწავლო ვიზიტების ამოცანაში გაწერა ავინროებს ამ უკანასკნელის მოქმედების ფარგლებს და მხოლოდ ტრენინგებით და სასწავლო ვიზიტებით შემოიფარგლება. სასურველია ეს ამოცანა გეგმაში უფრო ზოგადი ფორმულირებით გაიწეროს, კერძოდ, „ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება“, რაც სხვა აქტივობების მონიშვნის შესაძლებლობასაც უზრუნველყოფდა. სამოქმედო გეგმით დადგენილ ვადაში შესრულებულია ამოცანის და, შესაბამისად, საქმიანობის 80%.

აქტივობა 1.2.2.1. შესაბამისი უნარ-ჩვევების დახვეწის მიზნით სპეციალიზებული ტრენინგების ორგანიზება

პასუხისმგებელი უწყება:

- შინაგან საქმეთა სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები:

1. ჩატარებული ტრენინგების რაოდენობა/გადაამზადებული თანამშრომლების თანაფარდობა ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის თანამშრომელთა სრულ ოდენობასთან;
2. ტრენინგის კურიკულუმი შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს.

დამატებული ინდიკატორები:

1. მომზადებულია ტრენინგების ჩატარების გეგმა და შემუშავებულია მოდული;
2. ტრენინგების ხანგრძლივობა და რაოდენობა შეესაბამება თითოეული თემატიკის დასაფარად საჭირო დროს.

სტატუსი: ნახევარზე მეტი შესრულებულია აქტივობის შესრულების პროგრესი: 80%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის 2017 წლის სამოქმედო გეგმა 2.1.3 საქმიანობით ითვალისწინებს შსს-ს თანამშრომლების პროფესიული სასწავლო პროგრამების

განვითარებას, ხოლო გეგმის 2.2. საქმიანობა დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერების ნაწილში ითვალისწინებს კრიმინალური პოლიციის გაუმჯობესებული ფუნქციური და ანალიტიკური შესაძლებლობის განვითარებას და კრიმინალური პოლიციის რეფორმის ნაწილში (საქმიანობა 2.2.1) პრევენციის კუთხით, კრიმინალური პოლიციის გაუმჯობესებული მუშაობის სტანდარტების შემუშავებას, თუმცა სპეციალიზებული ტრენინგების ორგანიზება არ მოიაზრება.

როგორც შსს-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაციიდან ირკვევა, 2016 წელს გადამზადდა კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის 123 თანამშრომელი,^[1] ანუ, ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტში დასაქმებულ პირთა 29%,^[2] ხოლო 2017 წლის მონაცემებით 50-ზე მეტი - ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტში დასაქმებულთა 14%.

ამასთან, შსს სპეციალურად შემუშავებული კითხვარის მეშვეობით ყოველწლიურად ახორციელებს სამინისტროს (მათ შორის, ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის) საჭიროებათა ანალიზს. შედეგების საფუძველზე, დონორ ორგანიზაციებთან და პარტნიორ სახელმწიფოებთან ერთად, ხდება ტრენინგებისა და სწავლებების ორგანიზება. კურიკულუმით გათვალისწინებული მიმართულებები საკითხთა საკმაოდ ფართო სპექტრს მოიცავს და სწავლება ხორციელდება როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთაც.

შესაბამისად, აქტივობა ამ ეტაპზე შესრულებულია 80%-ით, რადგან, დამაკმაყოფილებელია ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის გადამზადებული თანამშრომლების რაოდენობა და ტრენინგების ჩატარების გეგმითა და შემუშავებული კურიკულუმებით გათვალისწინებული თემატიკა.

---

^[1] ტრენინგებით გათვალისწინებული თემატიკა მოიცავდა: საგამოძიებო უნარ-ჩვევების ამაღლებას, ტრეფიკინგსა და უკანონო მიგრაციას, კიბერდანაშაულს, ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლას და მოწმეთა დაცვის საკითხებს.

^[2] 2016 წელს ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის თანამშრომლებმა სხვადასხვა თემატიკაზე საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარების მიზნით, მონაწილეობა მიიღეს 28 სასწავლო ვიზიტში საზღვარგარეთ და 12 ტრენინგ/კონფერენციაში საქართველოში. აღნიშნულ ღონისძიებებში ჩართული იყო დეპარტამენტის 123 თანამშრომელი. 2017 წელს შსს აკადემიისა და უცხოელი დონორების მხარდაჭერით, ცენტრალური კრიმინალური პოლიციის დეპარტამენტის 50-ზე მეტმა თანამშრომელმა მიიღო მონაწილეობა 25-ზე მეტ ტრენინგში. კერძოდ, გადამზადება შეეხებოდა საგამოძიებო უნარ-ჩვევების ამაღლებას, ტრეფიკინგსა და უკანონო მიგრაციას, კიბერდანაშაულს, ნარკოტიკების წინააღმდეგ ბრძოლას და მოწმეთა დაცვის საკითხებს.

ამოცანა 1.2.3. ადამიანური რესურსების განვითარება, საერთაშორისო სტანდარტებთან მისადაგებით.

ამოცანის შესრულების პროგრესი: 57%

ზემოაღნიშნულ ამოცანაში გაერთიანებულია ორი საქმიანობა: 1. პოლიციის შესაძლებლობების გაზრდა მომზადება/გადამზადების გზით, საერთაშორისო სტანდარტებით

აღიარებული უფლებათა დაცვის გათვალისწინებით; 2. სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების, ბრალდებულის დაკავების შესახებ საჯარო განცხადების გაკეთებისას, უზრუნველყოფილი იყოს უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვა, კონკრეტული პირის/პირების დამნაშავეობის შესახებ მტკიცებითი ხასიათის დასკვნის გარეშე.

ინსტიტუციური და ადამიანური რესურსების განვითარებას ასევე ითვალისწინებს სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმის 2017 წლის სტრატეგია (პროექტი 2.1). ასევე მნიშვნელოვანია იმავე სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული 2.1.2. საქმიანობა, რომელიც მოიცავს პოლიციელთა განათლების სფეროში საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარებას და საერთაშორისო პროექტების დაგეგმვა/განხორციელებას.

ამასთან, როგორც თავის ზოგადი შეფასების ნაწილში, გეგმის სტრუქტურულ პრობლემებზე მსჯელობისას მივუთითეთ, ბუნდოვანია ამ ამოცანის ქვეშ, ერთ-ერთ აქტივობად უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვის ვალდებულების (1.2.3.1.2.) განერა.

უნდა აღინიშნოს, რომ ინფორმაციის სიმწირის პირობებში, უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვასთან დაკავშირებით გატარებული კონკრეტული ღონისძიებების შეფასება, ვერ მოხერხდა. მთლიანობაში, სამოქმედო გეგმით დადგენილ ვადებში შესრულებულია ამოცანის 57%.

აქტივობა 1.2.3.1. პოლიციის შესაძლებლობების გაზრდა მომზადება/გადამზადების გზით, საერთაშორისო სტანდარტებით აღიარებული უფლებათა დაცვის გათვალისწინებით

პასუხისმგებელი უწყება:

- შინაგან საქმეთა სამინისტროს აკადემია

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

- 1.გადამზადებული პირების რაოდენობა.

დამატებული ინდიკატორი:

1. მომზადებულია ტრენინგების ჩატარების გეგმა და შემუშავებულია მოდული;
2. თემატური ტრენინგების ხანგრძლივობა და რაოდენობა შეესაბამება თითოეული თემატიკის დასაფარად საჭირო დროს;
3. გადამზადებულ პოლიციელთა % პოლიციის საერთო რაოდენობიდან;
4. თბილისის გარეთ სხვა ტერიტორიული ერთეულების პოლიციელთა შორის გადამზადებული პოლიციელების წილი;
5. ტრენინგები მოიცავს პრე და პოსტ ტესტებს ან მიღებული ცოდნის შემოწმების სხვა მექანიზმებს.

სტატუსი: ნახევარზე მეტი შესრულებულია აქტივობის შესრულების პროგრესი: 60%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის დეპარტამენტების, რაიონული და საქალაქო სამმართველოების, პოლიციის განყოფილებებისა და საპატრულო პოლიციის ოფისებში დასაქმებულია 8553 (7667 მამრობითი და 886 მდედრობითი სქესის) სამართალდამცავი.^[1] აქტივობის შესრულებასთან დაკავშირებით შსს-ს აკადემიის მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, 2016 წელს მომზადდა/გადამზადდა - 1385 მსმენელი, რაც შსს-ში დასაქმებულთა მთლიანი რაოდენობის დაახლოებით 17%-ია. საგანმანათლებლო პროგრამებით გათვალისწინებულ თემატიკას^[2] დაეთმო 2848 საათი.^[3]

2017 წელს მომზადდა/გადამზადდა - 813 მსმენელი, რაც შსს-ში დასაქმებულ პირთა მთლიანი რაოდენობის დაახლოებით 10%-ია. საგანმანათლებლო პროგრამებით გათვალისწინებულ თემატიკას, ჯამში, 5107 საათი დაეთმო.^[4]

მიუხედავად იმისა, რომ სასურველი იქნებოდა, შსს-ს უფრო მეტ თანამშრომელს მიეღო მონაწილეობა საგანმანათლებლო პროგრამებში, უნდა აღინიშნოს, რომ ტრენინგების ხანგრძლივობა შეესაბამება თემატიკის დასაფარად საჭირო დროს და ივარაუდება, რომ კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით ზოგადი ცოდნის მისაღებად, საკმარისია. სამწუხაროდ, მონიტორინგის ფარგლებში არ ვფლობთ ინფორმაციას ადამიანის უფლებათა საკითხებში გადამზადებული პოლიციელების რაოდენობის შესახებ თითოეულ ტერიტორიულ ერთეულში, ქვეყნის მასშტაბით და შსს-ს ასევე არ მოუწოდებია მონაცემები სამომავლოდ ჩასატარებელი ტრენინგების თუ მოდულების შესახებ.

მოუხედავად იმისა, რომ სახალხო დამცველი, 2016 წლის ანგარიშში, მიესალმება სამართალდამცავ სტრუქტურებში სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამების არსებობას, მიიჩნევს, რომ ამ პროგრამების ფარგლებში, ადამიანის უფლებების მნიშვნელოვან საკითხებზე ერთჯერადი გადამზადება და სასწავლო პროგრამებში ადამიანის უფლებების სწავლებისათვის დათმობილი დროის ხანგრძლივობა, ადამიანის უფლებების მნიშვნელოვანი საკითხების თეორიულ და პრაქტიკულ ათვისებასა და გააზრებას, ვერ უზრუნველყოფს.^[5]

სახალხო დამცველის სპეციალური პრევენციული ჯგუფის მიერ 2016 წელს განხორციელებული მონიტორინგის შედეგები ცხადყოფს, რომ სამართალდამცავ სტრუქტურებში დასაქმებული პირების უმრავლესობა არ არის გათვითცნობიერებული მთელ რიგ საკითხებში, რომელთა ცოდნაც, პროფესიული ფუნქციების ჯეროვნად და ეფექტიანად შესასრულებლად, აუცილებელია.^[6] ასევე, რიგ შემთხვევებში, უბნის ინსპექტორები თანამდებობაზე ისე ინიშნებიან, რომ არ აქვთ გავლილი უბნის ინსპექტორთა მომზადების სპეციალური პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამა, რაც სახალხო დამცველის შეფასებით, დაუშვებელია.^[7] ამ მიხრივ, მიზანშეწონილია სახალხო დამცველის რეკომენდაციების გათვალისწინება სამართალდამცავ სტრუქტურებში დასაქმებული პირების გადამზადებასა თუ ადამიანის უფლებების შესახებ კურსების შინაარსობრივ გაუმჯობესებასთან დაკავშირებით.^[8]

მონიტორინგის ფარგლებში არსებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ტრენინგების და გადამზადების კურსების შემდეგ მონაწილეებს არ უტარდებათ ტესტირება. მიღებული ცოდნა არც სხვაგვარად მოწმდება, ამ პროგრამების

ეფექტიანობის გასარკვევად და შსს-ს თანამშრომელთა საქმიანობაში მიღებული განათლების პრაქტიკაში გატარების ხარისხის განსასაზღვრავად. ამასთან დაკავშირებით ასევე ამახვილებს ყურადღებას სახალხო დამცველი. მას მნიშვნელოვნად მიაჩნია, რომ თითოეული სასწავლო პროგრამისა და ტრენინგის ფარგლებში არსებული მეთოდოლოგია ითვალისწინებდეს კურსდამთავრებულთა მიერ მიღებული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენების შემოწმებასა და შეფასებას სხვადასხვა პრაქტიკული სიტუაციის იმიტაციისა და როლურ თამაშებზე დაკვირვების შედეგად თანამშრომელთა შეფასებით. ^[9]

აქტივობა ამ ეტაპზე შესრულებულია 60%-ით, რადგან 2016-2017 წლებში შსს-ს აკადემიაში გადამზადდა თანამშრომელთა საერთო რაოდენობის, საშუალოდ, მხოლოდ 15%.

---

^[1] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 314-315.

^[2] თემატიკა მოიცავდა შემდეგ საკითხებს: სიცოცხლის უფლება, წამების აკრძალვა, თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის უფლება, სამართლიანი სასამართლოს უფლება, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება, აზრის, სინდისის, რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება, სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება, დისკრიმინაციის დაუშვებლობა, შეკრებებისა და მანიფესტაციების თავისუფლება, თავისუფალი მიმოსვლის უფლება, საკუთრების უფლება.

^[3] დაიფარა შემდეგი რეგიონები: თბილისი, აჭარა, გურია, სამეგრელო-ზემო სვანეთი, იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი, მცხეთა-მთიანეთი, შიდა ქართლი, სამცხე-ჯავახეთი, ქვემო ქართლი, კახეთი, აფხაზეთი.

^[4] თემატიკა და რეგიონების დაფარვის მასშტაბი არის 2016 წლის იდენტური.

^[5] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 316.

^[6] იხ. სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიშში ამ საკითხების ჩამონათვალი, გვ. 317.

^[7] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 317.

^[8] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 318, იხ. ასევე სახალხო დამცველის 2017 წლის ანგარიში, რეკომენდაციები, გვ. 67, რომლის მიხედვით, პოლიციის თანამშრომლებს ჩაუტარდეთ თემატური ტრენინგები ადამიანის უფლებების საკითხებზე, მათ შორის, წამების აკრძალვისა და პრევენციის გაეროს სისტემაზე, წამების პრევენციის ევროპული კომიტეტის სტანდარტებზე, დისკრიმინაციის აკრძალვაზე და ამ კუთხით განხორციელებული აქტივობების შესახებ ინფორმაცია მიეწოდოს სახალხო დამცველის აპარატს.

^[9] სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 319.

აქტივობა 1.2.3.2. სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების, ბრალდებულის დაკავების შესახებ საჯარო განცხადების გაკეთებისას

უზრუნველყოფილი იყოს უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვა კონკრეტული პირის/პირების დამნაშავეობის შესახებ მტკიცებითი ხასიათის დასკვნის გარეშე

პასუხისმგებელი უწყება:

- შინაგან საქმეთა სამინისტრო

ინდიკატორი:

მონიტორინგის მიზნებისათვის სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორები მოდიფიცირებულია, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებულია ალტერნატიული ინდიკატორებიც.

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ინდიკატორი:

1. სახლახო დამცველის შეფასებების და ანაგარიშების, რეკომენდაციების გათვალისწინების მაჩვენებელი (ინდიკატორი მოდიფიცირებულია).

სტატუსი: ნახევარზე ნაკლები შესრულებულია

აქტივობის შესრულების პროგრესი: 50%

დაწყების თარიღი: 2016-01-01

ბოლო ვადა: 2017-12-31

შეფასება

უდანაშაულობის პრეზუმფცია სამართლიანი სასამართლოს უმნიშვნელოვანესი ელემენტია. ის განმტკიცებულია საქართველოს კონსტიტუციით^[1] და არაერთი საერთაშორისო აქტით. ამ პრინციპის დაცვა, პირველ რიგში, ევალებათ სახელმწიფო ორგანოებსა და განსაკუთრებით შსს-ს, რომელიც ქვეყნის მთავარი სამართალდამცავი უწყებაა. აღნიშნულს მოიაზრებს წინამდებარე საქმიანობაც. თუმცა შსს-ს განცხადებით, იგი გულისხმობს ისეთი ინფორმაციის გავრცელებას, რომელიც არ შეიცავს დამნაშავეობის მტკიცებას და შეუძლებელი იქნება პირის იდენტიფიკაცია.

შსს-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, ადამიანის უფლებებისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის მიზნით, შსს-ს საზოგადოებასთან ურთიერთობის დეპარტამენტი ოპერატიული მასალის გავრცელებისას არ ახდენს დაკავებული პირების იდენტიფიკაციას და ხელმძღვანელობს სამინისტროს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის ზედამხედველობის ჯგუფის მიერ შემუშავებული ინსტრუქციის შესაბამისად. კერძოდ, დაკავებისას გადაღებულ ბრალდებულს, მათ შორის, არასრულწლოვნებს, გასაგვრცელებელ მასალაში სახე დაფარული აქვთ, ხოლო გვარ-სახელის მხოლოდ ინიციალები იწერება. ინფორმაცია სისხლის სამართლის საქმის გამოძიების შესახებ საჯარო განცხადების გაკეთებისას უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცულობის შესახებ, ვრცელდება მთავრობის ადმინისტრაციის მიერ სამოქმედო გეგმის შეფასების საბოლოო ანგარიშშიც.

როგორც შსს-ს მიერ მოწოდებული ინფორმაციით ირკვევა, გენერალური ინსპექცია პასუხისმგებელია უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევის ფაქტებზე რეაგირებაზე, თუმცა 2016 - 2017 წლებში სამსახურებრივი შემოწმება შსს=ს მოსამსახურის მიერ უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევის ფაქტზე, არ განუხორციელებია. ჩვენ არ ვფლობთ ინფორმაციას

იმასთან დაკავშირებით, გატარდა თუ არა ღონისძიებები ამ აქტივობის შესასრულებლად და როგორ მიმდინარეობს შსს-ს თანამშრომლების მხრიდან უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვის მონიტორინგი, ან რაში გამოიხატება შესაბამისი რეაგირება დარღვევის ფაქტის გამოვლენის შემთხვევაში.

მნიშვნელოვანია, რომ სახალხო დამცველი საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ ანგარიში (2016)^[1], მთლიანობაში დადებითად აფასებს 2016 წლის განმავლობაში შსს-ს მიერ საჯარო განცხადებების გავრცელებისას ბრალდებულების იდენტიფიკაციის გამორიცხვით მონაცემების მითითებას. თუმცა მაინც იკვეთება რამდენიმე შემთხვევა, როცა შსს-ს ოფიციალურ ვებგვერდზე გამოქვეყნებული განცხადება შეიცავდა პირის დამნაშავეობის შესახებ მითითებას, ან ბრალდებულის სახელი და გვარი სრულად იყო მოხსენიებული.^[4]

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ვიდეოს დაფარვა (დაშტრიხვა) მხოლოდ ირიბად მიემართება უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვას (უფრო მეტად კი პირის პერსონალურ ინფორმაციას და მის პირად ცხოვრებას ეხება). პასუხისმგებელი უწყების მიერ მოწოდებული ზოგადი ინფორმაცია, შსს-ს მხრიდან საჯარო განცხადებების გაკეთებისას, უდანაშაულობის პრეზუმფციის დაცვის შესახებ, საკმარისი არ არის იმისათვის, რომ აქტივობა შესრულებულად ჩაითვალოს.

აქტივობა ამ ეტაპზე შესრულებულია 50%-ით, რადგან:

- არ ვფლობთ ინფორმაციას საანგარიშო პერიოდში ამ აქტივობის შესრულების მიზნით გატარებული კონკრეტული ღონისძიებების შესახებ, გარდა ზოგადი მიდგომისა, რაც გულისხმობს შსს-ს მიერ ინფორმაციის გავრცელებისას სახის დაფარვას და გვარ-სახელის ინიციალების დაწერას.

---

^[1] საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 40.

^[2] – გართიანებული ერების ორგანიზაციის ადამიანის უფლებათა დეკლარაცია (1948) (მუხლი 11, ნაწილი 1), ევროპის ადამიანის უფლებათა დაცვის კონვენცია (1950) (მუხლი 6, ნაწილი 2), გაეროს სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებათა საერთაშორისო პაქტი (1966) (მუხლი 14, ნაწილი 2).

^[3] – სახალხო დამცველის 2016 წლის ანგარიში, გვ. 394-395.

^[4] – სახალხო დამცველს მაგალითისთვის მოჰყავს შსს-ს მიერ უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევის 2 შემთხვევა: „შსს-მ და სუს-მა დიდი ოდენობით ქრთამის გამოძალვის ფაქტზე ორი პირი დააკავეს,“ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო, 14.09.2016, ხელმისაწვდომია <http://police.ge/ge/shss-m-didi-odenobit-qrtamis-gamodzalvis-faqtze-ori-piri-daakava/10003>; შინაგან საქმეთა სამინისტროს განცხადება, 19.08.2016 ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე <http://police.ge/ge/shinagan-saqmeta-saministros-gantskhadeba/9945>.